

Juhan Liiv

Luuletused

See e-raamat on skaneeritud ja toimetatud Tartu Linnaraamatukogus

Raamatu aluseks on Eesti Raamatu 1969. aasta väljaanne

2013

Tartu Oskar Lutsu nimeline
Linnaraamatukogu

Sisukord

METS KOHAS.....	5
LUMEHELBEKE.....	6
KUI TUME VEEL KAUAKS KA SINU MAA.....	7
MA LILLESIDEME VÕTAKS.....	8
KAS MA EESTIT UNES NÄGIN?.....	9
LAULIKUTELE.....	10
SINA JA MINA.....	11
HOMMIK.....	12
ÜKS SUVE PÄEV.....	13
AUKIITUS OLGU IGAVEST!.....	14
EI MA MÕISTA PALVET TEHA.....	15
MIS ON KUI VAIKNE VALU HÄÄL?.....	16
ÜLE VEE.....	17
SUINE TUUL.....	18
MINU LUULE.....	19
SÜGISENE KODU.....	20
PILVED SÕUDVAD, KASE KOHIN.....	21
MURE.....	22
METS.....	24
LAULIKULE.....	25
SÜGISLILL.....	26
SÖÖT.....	27
TÜHJA PESA EES.....	28
SÜGIS.....	29
LEHED LANGSID.....	30
MÄND.....	31
RUKKIVIHU REHE ALL.....	32
TULI KEVADE.....	33
OMAKASU.....	36
LAINED.....	37
SÜGIS.....	38
LAULIKU TALVEÜKSILDUS.....	39
JÄTKE MIND!.....	40
NAISED KANGAST SEAVAD.....	41
TULEN, TULEN!.....	42
ISAD JA POJAD.....	43
MIS ISAD ÜTLEVAD.....	44
MEEL PAREMAT EI KANNATA!.....	45
VIIMNE VÕIMALUS.....	46
ÄRGE KÜSIGE MULT LUULETUSI.....	47
NÕMM.....	48
JÄRVE KALDAL, NÕMME ALL.....	49
TULEVIK.....	50
EILE NÄGIN MA EESTIMAAD!.....	51
TALV.....	52
VAIKNE, PEHME, TUME.....	54
TALVEÕHTUL.....	55
SA TULID NAGU PÄIKENE.....	56

RÄNDAJA.....	57
KEVADE LÄHENEMINE.....	59
TA LENDAB MESIPUU POOLE.....	60
MA KÕNDISIN METSA POOLE.....	61
***.....	62
NOOR-EESTILE.....	63
VASK OLI TAEVAS MU ÜLE.....	64
SA OLED VÄIKENE, VÄIKE.....	65
SA OLED KUI IISRAEL VANAST.....	66
LAUL SELLEST KADUVAST.....	67
SUGULASED.....	68
ÜKS SUU.....	69
EMALE.....	70
ÖÖSSE ÄRA KADUS.....	73
VANAEMA SÜGIS.....	74
EESTI KUNST — SA VALULAPS!.....	75
SÜGISENE RAND.....	76
KAS OLETE NÄINUD?.....	77
NAGU ILUSAMGI HELE HÄÄL.....	78
KES MEELDIDA TAHAB —.....	79
ÜKS MÄRTSIHOMMIK UDUNE.....	80
MUST LAGI ON MEIE TOAL.....	81
SA OLED KUI SALANAINNE.....	82
MU ILUS KULLAKENE.....	83
MINU SAATUS.....	84
MINE ÄRA.....	85
UUS JA VANA.....	86
MERI.....	87
LÄÄNEMERE LAINED.....	88
OH KANARBIK, OH LILLEKE!.....	89
TUISK.....	90
TALVINE TIHANE.....	91
KÜLM.....	92
HÕLPSAM ON MÄGESID TÕSTA.....	93
KIIL.....	94
LAS LAPSED TEEVAD.....	95
MIS MEIL KAUNIS, MIS MEIL KALLIS.....	96
MITTE IGAÜHELE.....	97
TE NÄETE.....	98
KAHEKÕNE.....	100
VALI ON.....	101
HELIN.....	102
KOER.....	103
ISAMAALE.....	104
* * *.....	105
LAUL SELLEST ELEVANDIST, KES LÄBI METSA LÄKS.....	106
AAFRIKA MEHED.....	107
KUUSKÜMMEND AASTAT.....	108
IKKA RASKE ISTMA JÄÄDA.....	109
MÄTAS — MÄTAS — ÜKS JA TEINE.....	110

AEG.....	111
ÜKS HOMMIK TULEB.....	112
NII KEVADE PÕGENEB.....	113
MURE.....	114
ILUS TA EI OLE.....	115
PIKNE.....	116
SÜGISETUUL.....	117
KUUSEKE.....	118
EI NÄE ENAM.....	119
EI VALUST ME ENAM RÄÄGI.....	120
ME IGAPÄEV PAREMAT LOODAME.....	121
OH SÕBRAD, EI LASE MA ÖELDA.....	122
TULE, ÖÖ PIMEDUS.....	123
PALJU ON MUST ÜLE KÄINUD.....	124
KILDE.....	125

METS KOHAS...

Mets kohas tumedalt, tõelt...
Ma kuulasin himuga.
Ta kohin tiibu laotas
mu üle ju hällissa.

Ta tume kohin jäi rinda,
sääl kohab nüüd alati —
ma nagu tad taga leinan,
ei rõõmsaks saa iialgi.

LUMEHELBEKE

Lumehelbeke
tasa, tasa
liugleb aknale,
tasa... tasa...

Nagu viibiks ta
tasa, tasa,
mõtleks tulles ka:
tasa, tasa!

Miks nii tuksud, rind?
Tasa, tasa!
Rahu otsib sind —
tasa, tasa...

KUI TUME VEEL KAUAKS KA SINU MAA

Kui tume veel kauaks ka sinu maa
ja raske su koorem kanda,
kui enam ei jõuaks, ei jõuakski sa
su soovide siniranda,

täht süttib ehk taevas su üle veel,
lill tärkab su haua pinnast
ja sinu mõte ja sinu meel
kord tuksub su rahva rinnast —

ja liigub ja loob ja lehvitab
ja kauneid radasid rajab,
su rahva koda see ehitab
ja põlvest põlveni kajab.

MA LILLESIDEME VÕTAKS

Ma lillesideme võtaks —
sind köidaks sellega,
sind köidaks sellega ühte,
oh õnnetu Eestimaa!

Ma taevasina võtaks,
võtaks päikese särava,
võtaks eha, võtaks koidu —
sind köidaks sellega.

Ja armastuse ma võtaks,
võtaks truuduse, aususe ka,
ja köidaks sellega ühte
sind, kallid kodumaa.

Ja veresideme võtaks,
võtaks venna südame ma —
ja köidaks sellega ühte
sind, õnnetu Eestimaa!

KAS MA EESTIT UNES NÄGIN?

Kas ma Eestit unes nägin?
Nägin lained laevu täis,
nägin viljarikast randa,
merekõlm ta ümber käis.

Ei see olnud mitte unes,
ilmsi tuli kujutus:
oli vaev mul, oli valu,
kuni tuli kahvatus.

Tõusku, tõusku valuvägi
surmaorust ülesse,
teed ta otsib, elujõgi,
kuni jõuab merele.

LAULIKUTELE

Mis mu põues pakitseb,
mis mu meele nukraks teeb,
mis mind ära ehmatab,
kogunisti kohutab:

et nõnda palju ilu
on suure ilma sees,
et nõnda palju valu
on elus elades,

et nõnda palju ilu
on mere lainetes,
et nõnda palju ilu
on taeva tähtedes,

et nõnda palju õrnust
on armusilmades,
et nõnda palju soojust
on noores südames,

et nõnda palju elu
on rinnas sügavas,
et nõnda palju valu
on põues palavas:

on ilu, elu, valu
nii palju ilma sees —
ja sellest kõik nii vähe
on teie lauludes?!

SINA JA MINA

Mu ees on surm,
ma tunnen ta vina,
ja säälpool on nurm,
kus õitsed sina.

Küll ilus on nurm,
kus õitsed sina!
Mu ees aga on surm,
ma tunnen ta vina.

HOMMIK

Ju karjane läeb karjaga:
till tall! must Kirjak kõige ees,
till tall! ka kostab metsa sees
ja vastab niit ja karjamaa.

Ju kõlab läbi hommiku
üks pasun eemal: tu, tu, tu!
Jõe ääres aurab lokkav hein,
siit tagapool mets, mäesein,
kust läheb linnatee
ja kaob puude vahele —

just nagu tänav silmale.
Sääl tuleb naaber koormaga
ja süütab piibu põlema.
Käis veskil.

Valgel kübaral
käib mölder veskitiiva all.

Kuid väljal kõnnib põllumees,
muld muhe, must tal jalge ees
ja ennäe! seeme kukub ka.

ÜKS SUVE PÄEV

Siin perenaise käsi hoolet tegev,
hulk kistud rohtu eemal hunnikus.
Aed lehkab sõnniku ja õite lõhnast,
muld must kui siid. Siin hool ja õnnistus:
sääb ajab kõrvits ennast laiali
ja küüslauk peenra äärel nagu muru,
sääb kaalik, porgand kasvab priskesti,
siit rohtu kistud, kohendatud puru.

Ta hoolas olnud hommikuses vilus,
nüüd vaevatasuks hiilgavam tal kroon:
töö usinus siin viljakandvas ilus,
sääb lillekuhi eemal nagu troon.

AUKIITUS OLGU IGAVEST!

Aukiitus olgu igavest!
nii kõlab kantsli pääl.
Aukiitus olgu igavest!
nii kostab koorist hääl.

Ja lahtiste aknate kohal,
kus taevas sinine,
üks lõoke lirstes häilib
küll alla ja ülesse.

EI MA MÕISTA PALVET TEHA

Ei ma mõista palvet teha,
ei ma mõista paluda:
palveks enne saab ju süda,
kui ma hakkam paluma.

Sinu eest ma palvet teeksin,
paluks väga meelega,
aga juba põue põhjas
oled ise palve sa.

MIS ON KUI VAIKNE VALU HÄÄL?

Mis on kui vaikne valu hääl
mu südames,
kui kaeblik helin kandle pääl
ja rinna sees?

Mu neid on vaikne valu hääl
mu südames
ja kaeblik helin kandle pääl
ja rinna sees.

Ta ainult vaikne valu hääl
on südames
ja kaeblik helin kandle pääl
ja rinna sees.

ÜLE VEE

Üks laevuke
läeb üle vee
läeb üle vee
ja lainete.

Kui valge luik
kaob üle vee,
kaob üle vee
ja lainete.

Mu armuke,
mu kullake
läks üle vee
ja lainete.

Silm kaugele
käib üle vee,
käib üle vee
ja lainete.

Kuid laineke
ei kõnele
mul üle vee
ja lainete.

Mu armuke,
mu kullake
on üle vee
ja lainete!

SUINE TUUL

Tule, ma arstin su valu! Nii kõneles suine tuul pehmelt;
kiskus ja kaapis, ja kaapis ja otsis ja nuuskis;
meelitas, silitas, paitas;
tusa kõik ülesse tuustis, sõgedad sõlmed kõik avas;
pehmelt siis musutas juukseid ja huuli ja silmi;
siidise käega siis sõlmis mu südame uuesti kokku.
Seni ta meelitas, otsis ja paitas ja palus,
kuni kõik kibeda meelest ja mure südamest
ära viis...

MINU LUULE

Mu luule, sina oled
kui haige tiivaga lind,
kel kull ära kiskunud tiiva
ja kellel haige ka rind.

Kui haavatud kotkas oled,
kes tõusis pilve pool',
ja kui ta üles tõusis,
siis osas küti nool.

Nüüd oigad haledalt üksi
all pimedas tihnikus
ja vaatad haledalt üles,
kus lendab su igatsus!

SÜGISENE KODU

Mu armas kodu, väikene,
sääl eemal mäe pääl!
Su üle särab päikene,
puud haljendavad säääl.

Siin pilved, tuuled, päikene
kõik vanad tutvad on,
siin olgu suur või väikene —
kõik vanad sõbrad on.

Siin kaerapõld, siin kartulid,
siin vana, tuttav tee.
Koer jookseb õue väraval,
kask varjab oja vee.

Siin väljad nõnda seljakad
ja armas päikse läik;
siin väljad nõnda viljakad —
hää kraavi kaldal käik!

Siin kari tuleb karjamaalt,
mets laulust kõliseb —
ja igalt, igalt, igalt raalt
mu noorus heliseb!

Siin kodu õhk mind tervitab
kui siidikäega,
tuul teele tervist vastu toob,
nii õnnis olen ma!

Siin olen nõnda vaene ma
ja nõnda rikas ka:
mu tutvad kõik on minuga
ja mina nendega.

PILVED SÕUDVAD, KASE KOHIN

Pilved sõudvad, kase kohin,
lepad leina viisides;
lehed puudelt pudenevad,
sügise on metsa sees.

Pilved kiirelt kihutavad,
oksad keevad tuuledes.
Tuule mühin, metsa kohin,
lehed puru, sambla sees...

Pilved tormis kihutavad,
mõte läheb nendega,
sinu poole mõtted sõudvad,
sinu poole pilved ka.

Kas nad sinu juurde jõudvad?
Ei nad seda küsigi! —
Pilved tuules kihutavad,
tuul viib lehti laiali!...

MURE

Päike sõuab,
 õhtu jõuab,
 rahus hingab ilmamaa.
 Üks kui teine
 tähekene
 tõuseb, hakkab hiilgama.

Istun maha
 laua taha —
 lambikene
 põleb sääl.

Minu mure,
 ei ta sure,
 ei ta uinu magama.
 Ei ta väsi,
 ei ta oota,
 ei ta rahu ihalda.
 Vahib silmi,
 mis nad näevad,
 kõrvu, mis nad kuulevad;
 vahib jalgu,
 kuhu läevad,
 käsi, mida katsuvad.
 Oh kuis mure
 silmad näevad,
 oh kuis nad tal teravad!

Heidan õhtul,
 väsind, voodi —
 mure — tema enne sääl!
 Vaovad vahest
 silmad kinni —
 tema istub kulmu pääl!

Ärkan hommikul
 ma üles —
 mure juba enne ees,
 mure seda juba ootas —

sõber kogu päeva sees!

METS

Sa, mets, oled must ja tume
ja muremõtetes!
Su üle on hallid pilved
ja sügis ta ududes.
Siit suve unenägu
on toona läbi käind,
siin helinal hüüdnud kägu,
luht palju õnne näind.

Siis olid sa selge ja ilus
ja helkisid kaugele
ja taevaäärega ühte
kui sulasid viimati.

Küll virvendas siis ja hiilgas
päike su okste pääl
ja liblikas lehvis su vahel —
ja kõlas ööbiku hääl.

Siis vaatasid taeva põue,
ta sinava põuesse,
ja üksikud kuusekroonid,
need tõusivad kõrgele.

Kui eha ajal jäid mõtte —
jäid kuulama vaikselt,
siis kohisesid ise
nii rahul, armsasti.

Nüüd oled sa must ja tume
ja muremõtetes,
su üle on hallid pilved
ja sügis ta ududes.

LAULIKULE

Kus jõed kokku jooksevad,
kus lained kokku langevad,
kus kaste ilma imetab,
säält sina, laulik, laulu tõid.

Et jõed kokku jooksevad,
et lained kokku langevad,
et kaste ilma imetab:
kõik sina, laulik, seda võid!

SÜGISLILL

Tuulehoogudel,
tormipilvedel
sõuab sügise
üle väljade.

Sääl, kus aianurk,
väike murumaa
kambriakna all
lehil kaetud,

vaatab sambla seest,
kuivand kulu seest
valge lilleke
vastu armsasti.

Karske sügise
karske lilleke —
kauge päikese
viimne armastus!

Keda kasinalt
veel ta soojendand:
pilve vahelt kord
pääd tal silitand,

nagu lapsukest
istmas põrandal,
keda emake
ära unustand,

vaest lapsukest,
seisemas särgiväel
ootel ukse pääl,
käsi päikse ees.

SÖÖT

Eemal, meie akna kohal
valendab üks söödike,
küllalise päikse paistel
ise kulla sarnane.

Liiv ei anna taimel toitu,
üksi ta ja murelik,
aina kolletanud kulu,
kahvatanud kanarbik.

Aga käib tast sügis üle,
kasest lendab leheke,
vaatab päike veel kord kurvalt
suve viimne pilkmine —:

siis säääl ilu, siis säääl elu,
elu, ilu imelik:
hõbet heietamas kulu,
kulda koob kanarbik!

TÜHJA PESA EES

Leidsin aiast linnupesa
okasmarjo põõsa seest.
Ammu juba olid linnud
välja läinud tema seest.

Lennand ära üle mere,
soojemale kaldale.
Sügistuul kuis külmalt puhub,
tungib läbi riiete! —

Küll neil võis siin ilus olla,
pehmes pesas viibida,
emakese tiiva vahelt
suvitaevast vaadata,

kui säält eemalt sinimetsast
kõlas hele karjasarv,
kui säält sinijärve otsast
üles tõusis linnuparv!

Oh kuis võis siis ilus olla,
hõisata ja elada!
Pesake nüüd maha jäetud,
sügistuul käib läbi maa!

SÜGIS

Tormituule sees
pilved lendavad
hirmukujudel,
kiirelt kihutes

üle külmetand
sügisese maa,
palja metsade,
tuules nutvate...

LEHED LANGSID...

Tuulehoog lõi vetesse,
lehed langsid laintesse:
lained olid tuhakarva,
taevas üle tinakarva,
tuhakarva sügise.

See oli hää mu südamel:
sääl olid tunded tuhakarva,
taevas üle tinakarva,
tinakarva sügise.

MÄND

Mänd haljendab üksinda
üle maa.
Oh mänd, kas sinul on igav ka
üksinda?

Sääl sõidab postipoiss kiiruga
läbi maa,
oh kas sinul sõites läbi maa
igav ka?

Ja postipoiss tuleb ja trararaa!
sarvega
ta puhub ja mänd vastu kostab ka
trararaa!

«Oh tere, seltsimees! Tere ka!»
«Tere ka!»
Kas üksinda üle maa — läbi maa
igav ka?

RUKKIVIHU D REHE ALL

Puhtal põrandal,
puhta rehe all
uudisvihud — nad
ahet ootavad.

Vaikus pühalik
raskeis vihkudes,
kuldseis kõrredes
puhtal põrandal.

Puhtal põrandal,
puhta rehe all
rahu pühalik,
mõte vihkudes...

Küll nad mõtleavad,
kuidas vanake
valgejuuksene
seemne kukutas

vaga meelega,
vaikse sooviga:
õnne talule,
õnne majale,

õnne pojale,
pojapojale,
pojalastele
ikka, igavest! — —

TULI KEVADE

Tuli kevade:
 helin õhkudes!
 Tuli kevade:
 vulin jõe vees!

Iga sonnike,
 iga sopike
 üleannetult
 hüppas ojasse!

Hüppas ojasse
 lustilaginal,
 talve kasukast
 tüki kaasa viis.

Näe, siis õue all
 väljal seljakal,
 väljal viljakal
 oras haljendas!

Lõo lõõritas,
 tõustes välja päält
 nagu laulu kuul
 õhku ülesse.

Kõrgel hõljus ta
 sinitaeva all,
 selge taeva all
 üle orase.

Sääl ta lõhkes siis
 nagu laulu kuul,
 laulu lainetas
 õhku laiali.

Mis ta kõik siis tõi,
 kallis kevade,
 pehme, siidine,
 päiksehiilgene?

Palju mängusid
 kõrgel õhu sees,
 halja salu sees,
 haljais põõsastes.

Põldpüü vurinal
 jooksis varjule
 rohupeenrale,
 tõusva viljasse. —

Palju mängiti,
 palju hõisati,
 uperpalli löid
 pääsud õhu sees.

Palju rõõmu tõi,
 laululirinat,
 palju hõiskamist,
 palju helkimist.

Sooja vihma tõi,
 kastet, suveööd,
 tähevalgust tõi,
 tähti imetööd.

Eha hellal käel
 kõrsi silitas,
 päida paitas
 õhtu rahuga.

Ja kui kõik, kõik ilm
 uinund unesse,
 püha rahu sees
 seisis rukkipõld.

Vaikselt, unenäos
 seisis rukkipõld:
 unes kuulis ta,
 unes tundis ta

hingetõmbamist

suures looduses,
suures, vägevas
taevalaotuses!

Ja kui tõusis ta,
päevakuningas,
hõiskas kiitust tal
miljonite keel.

Hõiskas kiitust tal
oksal laululind,
hõiskas kiitust tal
inimese rind!

Laulis karjane
metsasalu sees,
kõlas sarve hää!,
sulas järve vees!

Ja mis päikene,
tema tegi siis,
kullaläikene,
suure metsa pääl,

rukkipõllu pääl,
laia laane pääl,
üksikmänni pääl,
mäe külje pääl,

kõige ilma pääl,
suure ilma pääl,
nagu haud ja lind
oma pesa pääl?

Säras, sätendas,
elu sünnitas,
elu valmistas,
elu soojendas.

OMAKASU

Mina istun toas muredes,
 omakasu läeb mööda teed.
 Omakasu haugub õue all,
 omakasu vahib väraval,
 omakasu läeb kohtumajasse,
 omakasu läeb kihkel kiriku,
 omakasu läeb koolimajasse,
 omakasu istub lastega lauale,
 omakasu käib läbi külateed,
 omakasu läeb vallast vallasse,
 omakasu läeb linnast linnasse,
 omakasu läeb ilmast ilmasse.

Särgike, särgike ihu ligidal —
 omakasu on juba sellegi sees.
 Kui sa korragi aga väaratad,
 vaata, kuidas sõbra saad:
 tema vahib su silmi, su lusika,
 tema istub su südame äärella:
 vereke, vereke, ära tuksu sa,
 tema, omakasu, võib ära ehmata! — —

Kargab siis kõpsti kohtumajasse,
 kihkel-kahkel kapsab kiriku,
 kargab kõpsti kohtumajasse,
 kohtumajasse, kohtulauale,
 vaatab, mis ta sult jälle kasu saab,
 omakasu ju — ikka läbi aab.

LAINED

«Mind ära tõuka valjusti,»
nii ütles laine lainele.
«Miks lükkad sa mind alati?
Ma tahan jääda rahule.»

«Ei mina lükka kedagi,
mind lükatakse ennastki.
Meid liigub terve meretäis,
ei aita siin mu vastuseis.»

SÜGIS

Kaselehekene
meie väraval
langeb oksalt alla,
langeb värinal.

Vaatan metsa poole:
sügis väsinud!
Vaatan taeva poole:
pilve vanunud!

Minu meel ja mõte
nagu leheke!
Kurva pilve, närtsind
metsa sarnane!

LAULIKU TALVEÜKSILDUS

Lumi tuiskab, mina laulan,
laulan kurba laulukest,
lumi keerleb tuulehoodest,
minu süda valudest.

Lumi tuiskab, mina laulan,
laulan kurba laulukest;
lumi kogub aia ääre,
valu minu südame.

Lumi tuiskab, mina laulan,
laulan kurba laulukest,
laulan, kuni hauas kaetud
olen jääst ja lumedest.

JÄTKE MIND!

Jätke mind, jätke mind,
ei mul rahu leia rind,
olen õnnetuse-lind,
isamaa, pean kalliks sind!

Isamaa, pean kalliks sind,
olen õnnetuse-lind.
Jätke mind, jätke mind,
ei mul rahu leia rind!

NAISED KANGAST SEAVAD

Naised kangast seavad
kambri akna all.
Minu mõttekangas
hõljub ligidal.

Oh mu mõttekangas
ilma otsata!
Oh mu mõttekangas
ilma ääreta!

Ükskord oli tema
veripunane,
oli lumivalge,
helesinine.

Punane ja valge,
taevasinine;
südamesse paistsid
tähed, päikene.

Minu mõttekangas
katki kärisend.
Tuhat korda temast
süda värisend.

Tükid tuule kaudu
ümbär lendavad.
Kartes, õnne tundes
leian räbalad!

*Oma mitmel korral ärapõletatud
laulusid mälestades 1899*

TULEN, TULEN!

Paju otsast patsatas
lobjakuda,
lepa otsast latsatas
sula lunda.

Hüüti õhus üleval:
kuulen, kuulen!
Mina tulen, kevade,
tulen, tulen!

ISAD JA POJAD

Nad käisivad põllupeenardel,
neil jalas kõrged kalossid,
ja pääs oli eilne õlleving
ja halvad rehkenungid.

Kuid isad põldu kündsivad,
pastlad ja tallukad jalas,
ja kirikusse läksivad,
pastlad ja tallukad jalas.

Ja nägupidi nii ausad nad,
nii mehine soojus neil rinnas,
nad kohad kõik kinni maksivad,
neil pojad õppisid linnas.

Ja linnast neile saksa keelt
ja saksa õlut toodi,
ja teadusi Saksamaa mägedelt
ja raha läks — õllepoodi.

MIS ISAD ÜTLEVAD

Mis minu isa mulle ütles?

Ütles, et hukkas on praegused ajad,
ütles, et enne nad olivad paremad.

Mis sinu isa sulle ütles?

Ütles, et praegu on ilusad ajad,
ütles, et enne nad olivad pahemad.

Mis tema isa talle ütles?

Ütles, et kõike, mis möödab, ei tea,
ütles, mis tulemas, kartma ei pea.

MEEL PAREMAT EI KANNATA!

Tuisk jookseb võidu tuisuga
ja tume taevas, tume maa.
Nii armas, armas mulle ta:
silm paremat ei kannata.

Ja väli must ja murelik —
see vanemate minevik:
kuussada aastat läinud ta,
ei ainust tähte näha saa.

Kuussada aastat läinud ta,
ei ainust tähte näha saa:
nii armas, armas mulle ta,
meel paremat ei kannata!

VIIMNE VÕIMALUS

Sa võta ilust viimne ilu
ja tõest võta viimne tõde,
peab olema — siis võltsist viimne võlts
ja kaunidusest viimne kaunis,
hääst viimne võimaline hää
ja naiselisest õrnem õrna
ja võta valust viimne valu —
ning kannatuse viimne katse! —
Mis löid sa selle tule süles,
see tõstab sind ja teisi üles.

ÄRGE KÜSIGE MULT LUULETUSI

Ärge küsige mult luuletusi,
ärge küsige mult midagi:
hoidke oma arutuse-mesi,
hoidke oma kiitus tagasi.

Andke vaesel eksijale varju,
andke andeks nõdrameelsele,
kellel paremat ei olnud teha —
vaeva teistel, häbi endale.

NÕMM

Igav liiv ja tühi väli,
taevas pilvine;
jõuan tulles metsa ääre,
tuleb nõmmetee.

Männi roheline samet,
üksik metsatee,
pedak heleroheline,
kask kuldkollane.

Pedak heleroheline,
kask kuldkollane!
Nõmm on sügisele
langend kaenlasse.

JÄRVE KALDAL, NÕMME ALL

Kalamehe lapsed jooksvad
järve kaldal, nõmme all,
punapõksed, paljajalgsed...
Järve kaldal, nõmme all.

Kalamehe lapsed jooksvad
järve kaldal, nõmme all,
kalakesed võrku jooksvad
järve kaldal, nõmme all.

Vaesus, hädad, kalamehed
järve kaldal, nõmme all.
Kindral ajab, mõõgad läikvad
järve kaldal, nõmme all.

Mitmed riigid kokku langvad
järve kaldal, nõmme all:
kalamehe lapsed jooksvad
järve kaldal, nõmme all.

TULEVIK

Mis on, mis paistab kaugel merel...
Kas laev säält tuleb? Mis ta toob?
Või udu hall? Või mõttekuju,
mis hing vast ise endal loob?

Ei, laev ta on — mu kaugel lootus:
ta peab, ta peab kord tulema!
Ja kuigi varem pettis ootus,
ma usun: nüüd küll tuleb ta!

Kuid kas ta see, mis mina ootan?
Kas õnn, kas minu õnn ta sees?...
Ma küsin... laine käiku vaatan...
Ta kuju rohkem kerkib ees.

Kas minu igatsust ta kannab —
kas on mu lootus tema pääl?
Või toob ta häda meie randa?
On surm vast leidnud aset säääl?...

EILE NÄGIN MA EESTIMAAD!*Raudteel*

Eile nägin ma Eestimaad!
Nägin hurtsikuid, saunasid,
nägin bagaaži ja paunasid,
väljal kivivõsa aunasid —
eile nägin ma Eestimaad!

Eile nägin ma Eestimaad!
Lagunud talumajasid!
Oh kui rammetuid rajasid!
Kadaka-, lepavõsasad!
Eile nägin ma Eestimaad!

Eile nägin ma Eestimaad!
Põõsastikud ja võsad kõik
suikumise ja näotuse paik,
vaimuilm nii hämaras, vaik —
eile nägin ma Eestimaad!

TALV

I

Talu õue... Vaikne
talvehommiku,
värsket lund on sadand,
kõik veel vagune.

Õunapuu pääl aias
hüppab varblane,
tasakesi helbed
talle järele...

*

Vaikne talveõhtu.
Eha punab veel;
töö on lõpetatud
lauba-õhtu eel.

Hämariku jumi
kaob koomale,
korstnatest suits tõuseb
otse ülesse;

tõuseb mustas tombus,
seisab õhu sees,
vaikus ümberringi
kõigis taludes.

*

Üks õunapuu akna kohal
kui valge siidi sees,
öö vaikib tema üle
ja tema oksades.

öö viibib tema üle
ja tema oksades,
ta seisab mu akna kohal

kui pehme siidi sees.

*

Tähe-diamandid,
hõbeäärne kuu,
sinimustjas taevas
ilus... ääretu...

VAIKNE, PEHME, TUME

Vaikne, pehme, tume
talve-ilmake...
Tuleb peenet vihma,
ilm pool-udune.

Räästalt langeb räitsak,
kirjud katused,
aia otsas istuvad
troppis varesed...

TALVEÕHTUL

Mets mustab, öine hämar
on laotand üle maa,
nad võtnud üksteist hõlma
siin talveõhtuga.

Jäänd vaiki org ja võsa,
mets, lumi, heinamaa:
nad võtnud üksteist hõlma
siin talveõhtuga.

Üks täheke veel udust
kord vaatab... kaob ka,
nad võtnud üksteist hõlma
on talveõhtuga.

Ma vaatan aknast välja:
kui rahul heinamaa;
kui pühaline vaikus
on üle kauge maa...

Ei ole rõõm, ei valu,
mis minu rinnassa:
nad võtnud üksteist hõlma
siin talveõhtuga.

SA TULID NAGU PÄIKENE

Sa tulid nagu päikene,
kui hommik tulid sa,
sa tulid nagu päikene
ja ilm lõi särama.

Sa tulid nagu päikene
ja paistsid südame,
ja kadusid kui päikene
öö musta hõlmasse!

RÄNDAJA

Tulin linnast. Lumesadu.
Tööd ei leidnud kusagilt. —
Lumesadu. Jalad väsind.
Läbi, läbi näljane.

Kuskil teed, ei tulekiiri,
aeg ju hiline.
Ennäe! tulukene siiski
vilgub viimati.

Koputan ja astun sisse —
lahkelt lahti tehakse.
Tüdruk võtab ahjust leiba,
sooja leiba — mõtelge!

Soe saun ja lõhn nii armas. —
Tühi kõht. — «Kas soovite,
külamees, vast sooja leiba?»
Murdis tüki minule.

Suure tüki sooja leiba!
Oh küll maitstes magus see!
Soe leib ja soe süda,
perenaine tasane.

«Kust sa tulid, kuhu lähed?
Kas sul naine, võõras mees?»
Säält ma tulen, sinna lähen,
olen vaene reisimees.

«Mitu venda sul või õde?
Isa, ema elavad?»
Mina üksi! Kibe tõde,
kõik nad ära surivad.

«Tibi-tibi, tibi-tibi —
suurem neist on kukeke.
Mul on neli kanapoega,
jutt neid ajas ülesse...»

KEVADE LÄHENEMINE

Tuhat nägemata silmi
vaatvad murult vagusalt,
tuhat kuuldumata hääli
heliseb ju salajalt.

Üle laane lootus luikab,
kõne kõmin metsa pääl,
üle oru ootus huikab,
vaimud vaatmas mäe pääl.

Langevad nad ükskord kokku:
kõne kõmin metsa päält,
astvad vaimud mäelt alla,
kose kohin tõstab häält —

siis kõik väljad valendavad,
lahti iga lille silm,
järve lained helendavad,
ilus päiksepaiste ilm.

Siis kõik kaua kannatavad
nupud rõõmu-silmavees,
eluvaimud lehvitavad:
kevade on meie ees.

TA LENDAB MESIPUU POOLE

Ta lendab lillest lillesse
ja lendab mesipuu poole;
ja tõuseb kõuepilv ülesse —
ta lendab mesipuu poole.
Ja langevad teele ka tuhanded,
veel koju jõuavad tuhanded
ja viivad vaeva ja hoole
ja lendavad mesipuu poole.

Nii hing, oh hing, sa raskel aal —
kuis ihkad sa isamaa poole;
kas kodu sa, kas võõral maal —
kuis ihkad sa isamaa poole!
Ja puhugu vastu sul surmatuul
ja lennaku vastu sul surmakuul:
sa unustad surma ja hoole
ning tõttad isamaa poole!

MA KÕNDISIN METSA POOLE

Ma kõndisin metsa poole,
kus vaiklik üksildus,
siin leidus mu tühi süda,
mu noorus ja armastus.

Ma kõndisin välja pääle
ja üle kirikutee,
siit rahvas sõitis mööda,
ja — haiget tegi see.

Siis tuli ta mu meele —
otstarbeta elu, töö,
kuis kurbus kõitnud mu keele,
kuis raugemata on öö!

Ma astusin mäe pääle,
kust näha võis edasi:
oh, muistne aeg tuli meele
ja lossid tagasi.

Ta, muistne aeg, tuli meele,
sest kõigest tuli aim:
siis silmad kukkusid märjaks,
siis õieti kurvaks läks vaim.

Sa mine, kuhu tahad,
sul ikka varemed ees,
nii metsas, mäel, väljal,
sa ikka nende sees!

Iga eht südamelöök
purustab ära mind põrmuni,
viskab maha mind surmani
iga eht südamelöök.

Iga eht südamelöök
sinu eest, oh Eestimaa,
minu elu võtab ta
sinu eest!

NOOR-EESTILE

Mind ärge austage —
ei ial iganes!
Üks valus, vale mõiste
on liikvel aja sees.

Nad hirmsad on, mu laulud,
ja hirmus mu süda sees,
nii hirmus nagu mu saatus —
ei, mind mitte iganes!

Te austage mehi,
kes kasvand valguses,
kes teaduses krooni saanud,
kes töö on selguses.

Ja kui neid mehi ei ole,
siis endil nad mõelge,
kõik voorused mõelge kokku —
ei, mind mitte tõesti!

Kõik voorused mõelge kokku,
me esivanemad,
me kallid, kallid kalmud--
ja endi vanemad:

siis leiate ehk mehe,
kui üles kasvate,
kes oleks noorte ehe,
ei, mind mitte tõesti!

VASK OLI TAEVAS MU ÜLE

Vask oli taevas mu üle,
maa põudne, kumisev raud;
ja ise kõndisin ümber
kui vankuv, elav haud!

SA OLED VÄIKENE, VÄIKE

Sa oled väikene, väike —
et sind ei nähtagi,
et sind ei teatagi,
et sind ei tuntagi.

Sa oled ise väike
ja väike on su keel:
su süda tõmbaks ühes —
neil hoopis teine meel!

Sul, Eesti, häält ei ole,
vaid teised tõmbavad.
Kuid sina — sa mine üksi,
sest sind ei küsigi nad.

SA OLED KUI IISRAEL VANAST

Sa oled kui Iisrael vanast,
oh minu isamaa!
Kui Iisrael prohveti päevil,
seesama viisiga.

Sa seisad teede ääril,
kust Moabi minnakse,
ja mägede otsas vaatad,
kust Ammoni nähikse.

Sa pilgutad Edonil silmi
ja Assarit armatsed
ja Süüria kuninga kulda
sa enesel ihaldad.

Sa oled vintsutatud
just nagu Iisrael ka.
Sind kõige looja kaitsku
ja olgu sinuga!

LAUL SELLEST KADUVAST

Laul sellest kaduvast suvest —
see on kurbline laul;

laul sellest kaduvast elust —
see on kurblisem laul.

Närtsivast noorusest laul on
kurbline laul;

närtsivast voorusest laul on
kurblisem laul.

Laul sellest langenud vahvast —
kurbline laul;

laul sellest rusutud rahvast —
kurblisem laul!

Jah, sellest loodusesurest
kurb on laul,

ja sellest südamemurest
kaebab laul.

SUGULASED

Sugulased peavad pulmi,
sugulased mehele lähevad,
sugulased naisi võtavad,
sugulased surevad, ristivad —
mina ei teagi...

Vaesel ei ole vaderit,
õnnetusel hõimulasi,
tagakiusatul sugulast.

Kullal sugulased on kuningad,
hõbedal hoolikad hõimud,
vaselgi vaderid valvsad,
rahal rahvas sugulane,
rublatükil ruttu sõbrad.

Vaene jääb silmade vahele.
Vaene jääb ukse allade,
nukukeseks maja nurka.
Vaene saab taldriku alama,

vaene saab kahveli katkise.
Vaest vankril' ei võeta,
rekke'e ei rebitagi.

Vaesel söögiaeg varane,
söögivahe liig lühike,
sügispäeva otsakene!
Vaesel töö liig vähene,
sulasel ikka suurta kõhtu!

ÜKS SUU

Üks suu, nii vana
kui mullake;
ja mõtteis nägu
nii vagune.

Ja mõtteis nägu,
nii aus ta;
nii vaikne, valul
ja sõnata.

Nii aus, nii vaikne,
nii mullane,
nii selge ja õige
ja kullane.

See on mu ema,
mu mullake,
see on mu ema,
mu kullake!

EMALE

Oh minu armas emakene,
oh minu kallis emake!
Surnuhaud ma ise olen,
astes sinu hauale.

Käi minu järel! õpetasid,
käi minu järel, pojake!
Ei ma sinu järel käinud —
neiu jälil, emake!

Kelle jälil olen käinud,
oh ei seda tea ma,
emakene, — enda jälil,
vahest võiksin ütelda.

Neiu jälil mina käisin,
neiu jälil, emake.
Annaks suud ta saapa tallal,
minu südant talland ta.

Luule jälil mina käisin,
tuule jälil käisin ma,
hiljem, hiljem, emakene,
unistasin: kodumaa!

Oli arm mul unenägu,
laske näha edasi.
Isamaa — kui petis kägu,
elada ei tahagi.

Oh mu süda, ta on haige,
on nii haige, emake!
Oh mu süda, ta on haige,
rohtu ei saa temale.

Ei ma adra järgi kasvand:
teisi vendi oligi;
ei ma kooli järgi kasvand:
vaene olin liati.

Karja jälil mina käisin,
 tuule järel, emake, —
 karjas ainult metsakaja —
 luule jälil, emake!

Vaene oli meie talu,
 vaene ilma otsata,
 pilgata sain palju, palju —
 vahest mõnda lugeda!

Rehkendada ma ei mõistnud
 koolis ega — eluski,
 rehkendada numbritega,
 mesikeelel — samuti!

Ei ma silmakirja mõistnud —
 sina olid tõsine!
 Ei ma roomata ka mõistnud —
 sa ei roomand, emake!

Unistasin, muud
 karjased kõik teevad nii:
 karjas oli palju aega,
 aega üleliigi. —

Ei nad meie kohta ostnud,
 kullakallis emake!
 Mättaid niitsime me ise,
 jäime ikka elusse.

Seda tean, kuis isatalu
 vanast võetud võimuga:
 härra tema mõisa külge
 võttis kavalusega.

Kuidas asemele anti
 metsast kehva söödike;
 kuidas säältkki ära aeti —
 sööti vaja mõisale!

Sääl siis nutsid, emakene:

kuhu lähen lastega!
 Sää! siis põdesid ja kurtsid,
 seda kõik sain näha ma.

Oh, ei sindki mina tunnud,
 kallis, kallis kodumaa!
 Kus siis lagund talumaja
 ennast mõistab vaadata!

Kõrget, suurt ma leidsin üles —
 sind ei leidnud, kodumaa.
 Palju tähti taeva süles —
 sind ei siiski näinud ma.

Kui nad mulle haiget tegid,
 pilkasid su madalust,
 emakene, — siis mu süda
 võttis Eesti armastust!

Hilja, hilja, emakene!
 Udust olin väljas ma:
 hilja — hilja, emakene,
 varemeid jäin vaatama.

Minu isamaa on vaene,
 oh mu hella emake;
 tema üle uhab laine —
 aastasadu, alati!

Oh, mu isamaa on vaene,
 mina ise vaene ka.
 Ühest on ta siiski rikas —
 murest, hädast otsata.

Leian siiski kadund kinda,
 avaldan maailmale!!

— — — — —
 — — — — —

ÖÖSSE ÄRA KADUS

Öösse ära kadus
vanker vurinal,
udu sisse, tee pääl,
tähistaeva all...

Ühes ära kadus
minu süda ka,
vankri vuringa
sõitis minema.

Oleks ühes läinud,
läinud temaga,
sada versta sõitnud,
sõitnud tuhat ka.

Oleks mure laulnud
laia ilmasse,
oleks korra olnud
rõõmus ometi.

Oleks korraks lahkund
kurbus ometi —
tulnud päälegi siis
jälle tagasi!

VANAEMA SÜGIS

Valged lillekesed
sügisnurmedel
nagu pitsikesed
tanu ääredel,

mida vanaema
kannab puhkusel.
Nii ka lõppev suvi
ehib talve eel.

EESTI KUNST — SA VALULAPS!

Oh sa unustud, oh sa põlatud,
oh sa meelega mahatallatud,
oh sa sapist ülekallatud,
oh sa eeslitest i i a-tud — eesti kunst!

Kuidas need kritiseerivad —
eesel ei mõista eesti keelt?
Aga — eesel — ta mõistab alati
keele kohe ja i i-a a valmiski.
Eesel mõistvat eesti meelt?
Eesel mõista ei tahagi:
kabjaga astub ta pääle ja otsustab!

SÜGISENE RAND

Tuhakarva lained
laisalt liiguvad,
seisukütkes pilved
umbsed, igavad.

Üle kahvatanud,
väsind väljade,
üle halli kõrre
tume sügise.

Kajakate kisa
rannaäärsel veel —
osa neist on lennus,
teine kaljudel.

Pikk ja punav piire
ilmub eemal veel:
säält üks päeva kiire
pääsnud lainetel'.

KAS OLETE NÄINUD?

Kas olete näinud laeva, mis mastita?
Kas olete näinud laeva, mis tüürita?
Kas olete näinud, mis meestel on südames,
meri käib keeru ja sadam on silma ees
ja sisse ei saa!

Oh, nõnda oled sa, minu isamaa:
laev oled sa mastita, laev oled tüürita.
Su masti murdis kaugel minevik
ja võõrad su tüüri on juhtind, kuis juhtus.

NAGU ILUSAMGI HELE HÄÄL

Nagu ilusamgi hele hääl
mäe koopast kostab koledalt,
haua sügavusest haledalt,
kui on koolja-koorem pääl:

nõnda kustub püham püüegi,
nõnda närtsib surematuski,
nõnda vaibub selgem tõdegi,
sumbub öösse härdam hüüegi.

KES MEELDIDA TAHAB —

Kes meeldida tahab, peab roomama,
«jah» üteldes «ei» peab mõtlema,
mis teine tahab, peab tegema,
peab ahelaid kandma ja — tänama!

Peab kandma lõpmata palju veel,
peab tundma, kuidas tal murdub meel,
peab kummardama kulla eel —
peab nuttes naeratama veel.

Ja kes ei taha, ei meelita ta,
ei taha, ei taha, ei tahagi ta!
Vaid külmalt elugi pakub ka —
tal enesel katsutaks meeldida!

Ja jääb ta nüüdki veel muutmata,
ta tõe-armastus puutmata,
üks peab nüüd kahest sündima:
ta peab nüüd tõusma või langema!

ÜKS MÄRTSIHOMMIK UDUNE

Üks märtsihommik udune,
soos puude all hämarus.
Ja pooles ringis kaugele
käib metsa palistus.

Ja väli kaetud lumega,
teed sulad, poriga.
Nii kaugele kui näed sa —
mets udu, sulaga.

Mets. Harvad, kurvad kasepuud
mustavad varjuna
ja märjad oksad ripuvad
alla nii nõuta.

öö nagu vastu paneb veel,
tusk tume puude all;
kurb, kidur põõsas kurdab teel —
mis muremõte tal?

MUST LAGI ON MEIE TOAL

Must lagi on meie toal,
on must ja suitsuga,
sää! ämblikuvõrku, sää! nõge,
on ritsikaid, prussakaid ka.

Mis tema kõik kuulnud, näinud,
ei suuda ütelda, —
kuis valu viskab varju,
kuis muudab näo ta!

Näind palju pisaraid, nuttu,
ja palju riidu ka,
nii palju, palju valu, —
oh issand, halasta!

Must lagi on meie toal
ja meie ajal ka:
ta nagu ahelais väänleb, —
kui tema saaks kõnelda!

SA OLED KUI SALANAININE

Sa oled kui salanaine,
mu kallis kodumaa,
kui sarnane naine, kellest
ei kõlba kõnelda.

Kui vahest nagu vargsi
su poole mõte käis,
siis panevad seda nad pahaks,
kõik ilm sest siis kisa täis.

MU ILUS KULLAKENE

Mu ilus kullakene —
mis mõtled nüüd jälle sa?
Pääd kummardad armsast alla
ja naeratad salaja.

Mu ilus kullakene,
mis teen ma sinuga?
Sul on nii ilusad silmad
ja mehele tahad sa.

MINU SAATUS

I

Ju rannale jõudmas
mu paadike;
ma tean, ma näen,
mu saatus see.

Kas on sääl sees mu
ihade nurm,
kas minu elu, kas
minu — surm?

Ei seda ma tea,
pean vaatama,
halb põgeneda,
halb oodata!

II

Ju rannale jõudmas
mu paadike,
ma tean, ma näen —
mu saatus see!

Ma tean juba,
mis on ta pääl,
mu kurgust hüüab
ju hõiskehääl.

Oh ei! Vaat enne,
kui tuleb rand,
täis laineid ja kive
üks mere kand —

kas siit mu paadike
üle saab?
Kas mind mu laevuke
kannatab?

MINE ÄRA

Mine ära, mu noorus, sa —
sind mina näha ei kannata!
Mine ära, au, kõrguste unistus,
nagu paha südametunnistus!

Mine ära, igatsus tuline,
tegude himu, lootus kullane.
Auline eesmärk, au varigi,
minge — ülearu olete!

Minge sinna, kus mehed valmivad,
laulutarkade lauas istudes,
vanatarkade juttu kuulates,
kangelaste tegusid imestes.

Minge sinna ja viibige säääl,
lootus ja tulevik on nende pääl,
kes on loodud radade rajajaks,
kodule kaunile kaitsejaks.

Mulle miks tulete haiget tegema,
mulle miks heljute südamepiinaks te,
mulle miks okkaid puistate
rinnale haigele, rinnale haigele!

UUS JA VANA

Ma astusin hommikul õue,
tulin meeletult tagasi,
kõik endine elu surnud,
uuest sündind ma jällegi.

Kõik elu, ta oli vangis,
oli rauas, ahelas,
oli midagi selle vahel,
mis põues lainetas.

Nii iga päev ma suren,
suren alalõpmata,
ja tuhat korda süda
kokku käänab valuga.

Nii igal hommikul ärkan
ma uuest sündinud.
Siis uuesti ära suren,
uuest ärkan muudetud.

MERI

Meil ukse ees lainetab meri,
käib alla ja ülesse;
siin laine lainet ajab
küll taga järjesti.

Siin lainetab rukkiväli
kuldlaineid mu õue all.
Ja isa ja ema ja käli —
nad vaatavad väraval.

Mu üle Eesti taevas
on nõnda sinine
ja Eestimaa päike paistab
nii selgesti, soojasti!

LÄÄNEMERE LAINED

Sa magad, sa magad, sa magad,
sa magad, mehike,
nii kaua koputame
me kivikaldasse.

Sa magad, sa magad, sa magad,
sa magad, mehike,
ja rauad käsist ja jalust
sul lõikavad lihasse.

Sa magad, sa magad, sa magad,
sa magad, mehike,
nii kaua koputame
su unustud rannale.

OH KANARBİK, OH LİLLEKE!

Oh kanarbik, oh lilleke,
nii kõle, kõle sügise!
Nii väsinud, nii kurb on meel,
sa pehmelt, õrnalt õitsed veel,
oh lilleke!

Oh kanarbik, oh lilleke,
mind kurbus rõhub rängasti:
sää! arm, sää! surm, sää! sügise
su silm nii taevasinine —
oh lilleke!

TUIISK

Tuisk jookseb võidu tuisuga,
ei teine teisest mööda saa:
üksteise ette tõttavad,
üksteist nad maha jätavad.

Ma vaatan, kuni väsib silm,
mu mõtte tuleb vaimuilm:
tuisk jookseb võidu tuisuga,
ei teine teisest mööda saa.

*

Need lumelained väljal,
nad on nii armsad, hääd,
kui süda on tudas ja palav,
nad jahutavad pääd.

Ja põhjatuul on nii lahe,
nii lahedaks läheb pää;
jah, isegi surm on nüüd mahe
ja isegi hukatus hää.

TALVINE TIHANE

Tihane lendab mu aknale:
kaela alt valge, kõht kollane;
nokib, nokitab, vaatab targasti
sisse — tihase viis on see —,
kaela alt valge, kõht kollane!

Vestab nokka, vaatab targalt ta:
vaene linnuke, talve käes üksinda!
Hädasti, hädasti sain seda mõtelda,
lendab sääl lahtistel tiibadel lennuga
teine ka!

Vaatavad mind nad kui kahjurõõmuga,
vaatavad, hüppavad, lendavad minema.
Järele jään neid vaatama.
Mõtlen ma: tuli ta
lahtistel tiibadel lennuga —
teine ka!

KÜLM

Mets härmatises surnuvaik,
koit idas veripunane.
Õhk kristallisid piserdab,
õhk põhjast — tuleleil on see!
Loom koiduvalgel kisendab,
hunt, põder, metskits ägavad.
Kord-korralt külm sääl plaksatab,
siis jällegi kõik surnuvaik...
Koit idas veripunane.

HÕLPSAM ON MÄGESID TÕSTA

Hõlpsam on mägesid tõsta,
kergem on kaljusid kanda,
hõlpsam on ilmasid hoida
kui südametunnistust halba.

Jõuad sa, või ei jõua sa,
sured sa, või ei sure sa —
päike paistab kui päikene,
koit on süütuseläikene!

Südametunnistus aga sööb sind,
südametunnistus maha lööb sind.
Tumedas elad sa, kumedas kõnnid
südamekoormaga!

KIIL

Kiil kasvab kapsale alla
ja kaalikale kiil;
kui liig palju vihma või kuiva,
kasvab mõlematele kiil.

Kiil kasvab kaalikal alla
ja ajalehele kiil,
ja ajale kiil kasvab alla
ja kirjandusele kiil.

See kiil on viha ja mõru,
ei lastele kõlba ta,
ei kõlba ka vanadele,
pääd uimastab üksinda.

On kiilised igal ajal,
on kiilised alati.
Kuid ainult kiilid meil ikka —
ei kaalikaid kunagi!

LAS LAPSED TEEVAD

Las lapsed teevad targemalt,
meil omiks päeviks sedagi!
Nii öeldi enne, öeldaks nüüd
ei avita see kedagi.

Sest lastel sama vabandus
ja nõrkus nüüd kui ennegi.
Ja töötatud messias
on tulemisel alati.

Sest lastel nõndasamuti
on isaisilt pärandus:
kõik nende eksitused veel
ja endi eksiv noorusmeel.

MIS MEIL KAUNIS, MIS MEIL KALLIS

Mis meil kaunis, mis meil kallis,
mis meil kallis, püha on,
see on meie kindel side,
see on meie kõigi õnn.

Õnn, et meil üks kindel side,
mis on kallis, püha on:
see on ühendaja pide,
see on meie elu õnn.

Isamaa on meile kallis,
ta meil kallis, püha on,
ta on meie kindel side,
ta on meie elu õnn.

MITTE IGAÜHELE

Mitte igaühele õnneks ei antud
selgesti näha,
mitte kõigile õnneks ei antud
selgesti kuulda,

armastada palavalt
isamaad,
kannatada temaga.

TE NÄETE

Te näete, mu lootus on vähem
ja nõrk ja haige ma,
kuid kui ta koguni kustub,
ehk kustun ise ka.

Vaat nõnda on ka lugu
küll selle rahvaga,
kelle lootus on ära võetud:
niisama põeb ta.

Kas vihavaim minus helgib?
Jah — vastasel lõpmata.
Kus aga inime selgib,
sääl armastan otsata.

Sest ärge iial lootke,
et elu — kaob ta,
kaob ära aim rahva rinnast,
kuni veel elab maa.

Ei! Ükskord vaba olla
on iga rahva soov;
ja see aeg võib küll tulla,
ei keela ükski hoov!

Ta, taevane linn, ta elab
veel juudi lugudes,
ei enam tal keelt, ei rahvust,
ja ometi südames!

Kui Tiituse tööd ei tehta
just iga rahvaga,
saab aeg tulema, näete,
et vabad on nemad ka.

Ja nõnda on lugu ka Eestis
ja nõnda on elu kiik:
ükskord — kui terve mõte —,
ükskord on Eesti riik!

Kas aastatuhanded mingu —
siis vast see haiget ei tee,
et suurte rahvaste kõrval
on vaba ka väikene,

et väikse rahva keskel
on õnn ja armastus,
on armsad vanemad, lapsed,
ja armas on vabadus.

Kes tulevikku kõik teab!
Vast nii me ei tahagi —
kui leping meid lahingu veab,
kus võitleme kõrvuti:

kas siis me veel tahame rohkem
või rohkem tahate te?
Kas ülemat armu, au, kohut —
ükskõik mis — veel tunnete?

KAHEKÕNE

«Küll suur on minu isamaa
ja suur on minu rahvas:
ta üle kõige ilmamaa
mul üle kõige armas.»

«Küll väike on mu isamaa
ja väike minu rahvas,
ja siiski üle ilmamaa
mul üle kõige armas.»

«Hm — sõber, — veidi värvilik
on sinu arvamine.
Sa oled — veidi närvilik,
vast — tohtri juure mine.»

VALI ON

Vali on harida põuasta sööti,
vali on kiskuda kütiste vööti, —
valjem vaimupõld harida.

Kui ju küllalt on voolanud higi,
kui ju eluõhtu on ligi,—
maitsed viimati kasinat leiba.

Ja kui pimedus võitu ei saand,
õelus ja kurjus sind kalmutand,
töö nii raske — ei leiagi nime, —
näe — nii natuke taganes pime!

HELIN

Kui mina olin veel väikene mees,
üks helin mul helises rinna sees.

Ja kui mina sirgusin suuremaks,
läks helingi rinna sees kangemaks.

Nüüd on see helin pea matnud mind,
ta alla rusuks on raugenud rind.

See helin mu elu ja minu hing,
tal kitsaks on jäänud maapälne ring.

KOER

Koer lakkus kutsikaid õrnasti
ja seadis neid kõikepidi...
Ei olnud neid tarvis kellelgi —
nad ära uputati.

Ja vana koer, kui ennegi,
sõi, kaitses lukku ja taba
ja haukus just nagu ennegi
ja mängis ja liputas saba.

ISAMAALE

Mina kõndsin kurba rada,
kurba rada kõndsin ma;
muresid mul mitusada —
oh kuis mahajäetud ma!

Kivi kukkus kivi juure,
jõgi püüdis meresse,
koerakutsik ema juure,
ema juure — ussike.

Kuhu lähen mina, vaene?
Kelle juure, koduta?
Oh mu vend, mu sõsar, naine,
ema, isa, isamaa!

* * *

Ma neidu armastasin,
ei kostnud ta ei, ei jaa —
vist polnudki tal kosta,
vist vaikis lootusetä.

Ma isamaad armastasin.
Ja see ei kostnud ka.
Vist polnudki tal kosta,
vist vaikis lootusetä.

LAUL SELLEST ELEVANDIST, KES LÄBI METSA LÄKS

1

Läks läbi metsa elevant,
müts, müts.

Läks lõvijahil elegant,
müts, müts:
vaskkiiver pääs, mõõk puusa pääl,
ja kaugel kostis trummi hääl.
Müts, müts!

Elegant
läks läbi metsa elevant.

2

Ta lõvi ei saanud nähagi.
Kes teab, kus see?
Nüüd tuli lontis tagasi,
meel pahane.

Eks tõrjund kodus sääskesid
ta eemale,
poleks lõvi tulnud meelegi.
Kes teab, kus see?

AAFRIKA MEHED

«Armas sõber Pimbo-Pambo,
saatsin sulle palmiviina.
Mõtlesin, mis mul saatnud piina:
viina tõi sul ilus Odu —
tüdrukut ei tule kodu.
Kas sa viina kätte saanud?»

«Saanud, joonud, armas Kamba!
Ole terve — ah, vaat seda,
eksitus, näe, ütlen sulle.
Mõtlesin, et kõik on mulle:
viina mina ära jõin,
tüdruku siis pääle sõin.
Tervitusi saadan sulle.»

KUUSKÜMMEND AASTAT

Kuuskümmend aastat elad sa,
ehk seitsekümmend vaevalt ka.
Ja sellest poole magad sa
ja suure osa haigena
ja suure osa mõistmata
ja suure arusaamata;
ja suure lapsi hoiad sa
või teiste lastel tantsid sa:
saad siiski aega mõtelda,
saad siiski valgust taevasta,
et — nõrkemas ta kätte sa.

IKKA RASKE ISTMA JÄÄDA

Ikka raske istma jääda
pikki päevi peenes püksis,
nööbilises kuues kõndi,
mis ju mullu, tunamullu,
ammu, ammu, kes teab millal
rätsep vanaisal õmblend, —
küsides, kas tohin rääki,
kõhata, kas, sõbrad, luba —
naeratust ei sallitagi, —
tuju — lausa turja pääle!
Saalis kõik on saksa rahvas.

Ah, ma kisuks kuue seljast,
oleks valgus rohkem, rohkem
pääda minul paitanud! — —

MÄTAS — MÄTAS — ÜKS JA TEINE

Mätas — mätas — üks ja teine,
karge õhtu, külmetus.
Rohi krabiseb, kui astun,
muusika ses krabinas!

Tume vaikus üle välja,
üle laane astub öö.
Vaikus ootel vanund pilvis,
maailm ootab, sõnatu.

Kuula, nägemata kaugel
hää! on hüüdmas: vaata, nüüd
mina tulen, tulen, tulen,
meil on kõigil sama püüd!

Meil on üks seesama mõte,
süda kõigil sooja täis.
Mina tulen, tulen, tulen,
käskjalg juba ümber käis!

AEG

Olgu see armas või olgu see kole,
ükski mees enesest pikem ei ole.
Aega nad mõõdavad enne ja praegu,
usun, see kõik on ilmaaegu.
Õhk on kord soojem, teinekord karem:
millal me teame, mil aeg ajast parem?
Istu sa kaalul, kas vannu või palu:
raskus on üks, olgu kui suur su talu.
Sina ju aegasid mõõta ei saa,
osa sa oled ju temasta —
aeg aga on sinu kaaluja!

ÜKS HOMMIK TULEB

Üks hommik tuleb, millal enam hunt ei kisu,
ei karu murra ega madu nõela,
vaid millal tõendatakse Eesti õigus
ja millal häbiasi pole Eesti au.

NII KEVADE PÕGENEB

Nii kevade põgeneb
talve eest,
talv leiab kevade
südamest.

Nii hämarik koidust
kahvatab,
koit päikesetõusust
otsa saab.

Nii õhtutuul hommikust
taga aab;
oh kunas ta mõrsja
kätte saab?

Õö igavesti
jääb vahele
ja hommik ning õhtu
alale.

MURE

Mure, sinul on nõiutud sidemed,
 siidihäll on sul, laulud tasased,
 tasakesi sa, kallike, hällitad,
 kiigus hällitad, laulad laulukest,
 laulad laulukest, kuni uinutad. —

Ärkan ülesse, — metsa sülesse
 sinu eest lähen rahu otsima.
 Vennike, kuidas mind ära näed sa,
 kallike, kuidas mind ära vahid sa,
 lähed ette kui tuhkrumees lõksuga!
 Lõks sul kaenla all, — vahid tagasi,
 kas ma sind vahest ei näinud kuidagi,
 aru saanud, mis salamõte sul?
 Sää! jääd mind ootama, sää! jääd vaatama,
 just nagu hämmelgas kärblast akna all —
 ise peidutanud end piidale!
 Nõnda vahid, luurad mu südant sa:
 muidu kogemata võiks sinust pääseda —
 mure!

*

Mine rikaste lossi, kus kuld on, vahi seda sää!
 mine, kus sametist sohvad, laiskle nende pääl.
 Mida minult saada sul? Omaks ei midagi.
 Nagu koer vahid leivatükki mult — puudub see endalgi

ILUS TA EI OLE

Ilus ta ei ole:
lage heinamaa,
heinaküünid, kuhjad,
harva puudega.

Ilus ta ei ole:
kõrval karjamaa
kehvalt üle kaetud
harva metsaga.

Ei ta ilus ole:
mäeküljeke,
mõni vabatmaja,
mõni saunake.

Järv ei ole ilus
jääse katte all,
kuu ta üle valvab
talvel igaval.

Aga kõik see ilus,
pühaline ka
valge siidiriide —
härmatiseega.

Siis on ta nii ilus,
ilus lõpmata:
tõusvad tema üle
tähed särama.

Talveöine hämar
miljon tähega —
siis sa oled ilus,
minu isamaa.

PIKNE

Raske, palav õhk —
hinge kitsikus —,
väike pilveke
eemal taeva all.

Läheb suuremaks
ruttu pilveke,
maanteel tolmusel
keerleb tuulispää.

Päike kõrvetab.
Ruttu kasvab pilv.
Kõmin kaugemal,
kõmin ligidal.

Tuleb lõuna poolt,
tuleb üles pilv,
loomad vagusad,
linnud kadunud.

Äkki raksatab.
Vihma kallatab,
tulekirev välk
läigib metsa pääl.

SÜGISETUUL

Sügisetuul
raputab puul,
küürutab kõveral kõrrel
kui sandike!

KUUSEKE

Väike kuuseke,
sõrmepikkune,
aias sambla seest
ajab ülesse.

Mina vaatama,
vaatma väikest meest:
vaata sõbrakest,
sõrmepikukest!

Tigu sambla sees,
liblik juure all,
mardik juure pääl,
põrnik juure ees:

kokku kogunud
kuuse juurele
ühes elama
talvekorteri.

Mina elaks ka
ühes nendega;
vaikne perekond
on see tõesti.

EI NÄE ENAM

Ma olen pime, ma ei näe enam,
mul palju valgust oli vaadata,
siis kadus usk ja kadus valgus ka —
ei näe enam!

Ma olen pime, ma ei näe enam,
mul palju oli tunda korruga,
rind põles, leekis õnnes lõpmata —
ei tunne enam!

Ma olen rumal, ma ei mõista enam:
mul paistis selgus tähepiiri alges
ja merepõhi näitas päikse valges,
kui kõik läks pimedaks, kui süda kalges —
ei mõista enam!

Ma olen pime, ma ei näe enam,
mul palju valgust oli vaadata,
siis kadus usk ja kadus valgus ka —
ei näe enam!

EI VALUST ME ENAM RÄÄGI

Ei valust me enam räägi,
ei räägi ma, ei sa.
Ah, teda on küllalt, küllalt,
mis tast veel rääkida!

ME IGAPÄEV PAREMAT LOODAME

Me igapäev paremat loodame,
see lootus meid alati petab.
Me õndsamaid tunde ootame,
see ootus meid abita jätab.

Jah, hälli seest kuni hauani
viib enesepeetuse sära.
Ah, süda lööks külmaks rauani,
kaoks seegi pettus ära.

OH SÕBRAD, EI LASE MA ÖELDA

Oh sõbrad, ei lase ma öelda,
et oleks nii haige ma.
Ja et ma terve oleks,
ma seda ei ütlegi ka.

Ma olen nõnda terve,
et rahvas kõik minu ees,
kes nõnda vigane, haige,
enda vigu näeb minu sees.

TULE, ÖÖ PIMEDUS

Tule, öö pimedus,
võta mind sülle.

Minu päike ei tunne mind,
öö jäänd mulle.

Ainust tähte sääl pole,
minul on kole.

Varja mu üle.

PALJU ON MUST ÜLE KÄINUD

Palju on must üle käinud,
palju südameid ma näinud,
näinud iseennastki.
Enam ma ei tahagi!

KILDE

1

Ei saa mina kuidagi mõttega valmis,
 ei saa mina proosas, ei saa mina salmis —
 paika kui vana kasukat.
 Ilma looja aga samuti
 lõhkus ja parandas, lõhkus ja parandas:
 mis ta ka lahutas, mis ta ka palmis —
 töö aga pole veel tänagi valmis.

2

«Kes laulu teeb, see ei luuleta.»
 «Kes otsib luulet, ei leia ka.»
 Noh, luuletki tuleb teha,
 ei otsi sa *teda*, ei iial *sind* ta.

3

Kui ühes mõttevälguga
 ei sütti põlema su keel,
 ei vilgu sõnas välgumeel:
 siis ilma mõttevälguta
 sa sõidad siiski tühjal reel,
 kui ühes mõttevälguga
 ei sütti põlema su keel.

4

Saapaid tehakse liimigagi —
 luuletatakse riimigagi!

5

Riimiga laul on ilus ja sügav,
 riimita ilus ja — sügavam.
 Viisakas neiu on ilus,
 punastav — ilusam!

6

Kui laulsid riimi pärast,
said peksa riimi pärast.
Kui laulsid südamest,
said nüüdki tänu sest.

7

Mõtted käivad üksipidi,
riimid aga ristamisi,
kinni käe alt hoiavad.

8

Rikkuses riimid on kõlavad,
vaesuses nemad on valusad.

9

Koer — sabaotsa püüab ta,
kuid kätte kunagi ei saa.
Üht ära näeb sest ometi,
et saba tal olemas tõesti.

10

Sa magad elus ja magad kirjas,
sa siiski lugupeetud mees.
Jah, selles suures maailma karjas
võib käia ka magades teiste ees.

11

Tõuk muudab värvi toidu järele,
inimene — enne!
Tõuk, et ta toitu saanud, inimene,
et — saada!

12

On igal looduskevadel
ees porikevade —
kuis nõuad vaimukevadelt
sa õisi äkisti?

13

«Nii kerge, talupojalik,
nii selge, ülevaatav.»
Kuid mis teeb siis veel tulevik
kui kõik nüüd arusaadav?

14

Rebane vahib hobuse mokka —
kunas ta selle endale saaks;
vabadik mõisat —
millal saaks selle endale hingemaaks;
mõisnik, mil vürst tema tallmeistriks nimetaks;
vürst, kunas kuninglik kõrgus tema maadel jahti peaks.

15

Kes suur ei saa olla, olgu väikegi.
Väike suur on narrusest narremgi.

16

Kui näed, et jäetud sa üksinda,
siis näed, et elu ei naljata.
Kuid nalja tahab säält igamees.
Ma parem siis istun kolde ees.

17

Hoia, et sa ei luuleta,
et ei kaevet kuule sa. —
Pagan võtku ettevaatus —
andke mulle minu saatus!

18

Elu ja armastus!
Kuidas teid *surematuks* teeb *surevus*!

19

Häda on selle taevatulega!
Kerge on ta sulega!
Enda õpetust natuke elada —
mõõtmata raske ta!

20

Tõsised suurused on väikestele võtmed leivaaita.
Et sisse saada, on vaja neid laita.
Kui aga esimestest keegi suri, siis on viimaste nisupõld
pakatamas — biograafiad toovad sisse!

21

Mäletsejad on kitsed ja mäletsejad
on lambad,
mäletsejad on mõtlejadki mehed,
ja kõige suuremad mäletsejad on
ajalehed.

22

Kuulsas Viljandis vanasti
sead käisid kantsi serval,
kitsed, lambad puude kõrval
näsisivad rohukest
endse aja kuulsusest.

23

Üks eesel leiab teise ära —
jah, eeslitelgi omapära.
Kas oleks ta siis eesel veel,
kui karu juure kisuks meel?

24

Triina kõigest südamest
paitas oma põrsakest!
Kel nüüd suutäis armas pole —
armastatul — kole, kole!

25

Orjaja moor on — roomav kui elajas,
mässaja moor on — kuri kui elajas:
moor on ikka elajas!

26

Läeb soojaks mooramehe pää,
ei ta siis enam otsa jää.

27

Moor moorlast müües jääb veel mustemaks,
moor moorlast süües, mõista, lahjemaks!

28

Mees pole pikem kübarast,
härg viimsest naelast raskem,
ei rahvus parem rahvusest —
mis on nad — olla laskem!

29

«Mis, üksik kaasik, kohad säääl?»
Nii küsis suurest metsast hääl.
«Mis kohad sina, suurem, säääl,
seesama torm on minu pääl.»

30

«Su kuub — see passib minule,
sa anna tema mulle!»
«Siis külm teeb otsa minule.»
«Nonoh, sa mässad jälle!»

31

Kes minevikku ei mäleta,
see elab tulevikuta.